

vezilo

GLASILO DELOVNIH LJUDI DO BETI, KOMET

Samoupravljanje – nova vsebina

Ob 30-letnici sprejetja zakona o predaji tovarn in podjetij v upravljanje delavcem, delovnim ljudem naše dežele, enem naših najpomembnejših zgodovinskih dejanj

26. junija 1960, ob desetletnici delavskega samoupravljanja, je predsednik Tito poslal delavskemu razredu in vsem narodom naše dežele poslanico, v kateri je med drugim dejal:

„... Desetletna pot razvoja

delavskega upravljanja kaže, da smo lahko ponosni na ogromne uspehe, ki smo jih dosegli. Naša desetletna praksa je pokazala, da je naš delavski razred, čeprav še mlad, sposoben upravljati gospodarstvo in družbo.

... Delovni kolektivi sodelujejo zdaj v jugoslovanskem poprečju pri delitvi kakih 46 % sredstev družbenega proizvoda in s kakimi 40 % pri delitvi dohodka. To je edini primer na svetu, da delovni ljudje samostojno odločajo o delitvi dohodka, da sami določajo merila za nagrajevanje in odločajo, koliko presežnega dela se bo porabilo za nadaljnji razvoj. Mi smo vsekakor ponosni na to, da so naši delovni kolektivi prav pri tem samostojnem razpolaganju s tako velikimi sredstvi izpričali sposobnost, da uspešno vodijo gospodarstvo. Dosedanji razvoj je v celoti potrdil tisto, kar smo vedno poudarjali – da prehod na delavsko in družbeno upravljanje in noben organizacijsko-tehnični ukrep in tudi ne propagandno geslo, marveč da je to globoko revolucionaren proces, v katerem delavec postopoma nehuje biti mezdni delavec in postaja zavesten, svoboden proizvajalec in upravljaec proizvodnih sredstev.

... Socialistični družbeni odnosi, katerih podlaga je delavsko upravljanje, so naša poglobljena pridobitev v minulem obdobju ...

Dvajset let kasneje, ob trideseti obletnici uvedbe delavskega samoupravljanja v naši družbi, ko smo priče in soustvarjalci prej neslutnih ustvarjalnih pobud najširših ljudskih množic v Jugoslaviji, ve in vidi ves svet: pota za osvoboditev dela so pri nas odprta tako široko, kot niso bila nikoli doslej v zgodovini človeštva. Ne zavoljo drugih in ne zaradi propagandnih gesel, temveč predvsem zaradi nas samih in naše poti v socializem razvijamo in poglobljamo pridobitve delavskega samoupravljanja.

ja. Temelji socialističnega samoupravnega združenega dela:

— oblast delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, družbena lastnina proizvodnih sredstev, pravica dela z družbenimi sredstvi, samoupravni položaj delavca, družbeni značaj dela, demokratično, samoupravno odločanje o delu in družbeni reprodukciji in na sistemu samoupravne demokratične organiziranosti združenega dela zasnovane skupščine družbenopolitične skupnosti so zdaj tako globoko v naši zavesti in vsakodnevni praksi, da je ni sile na svetu, ki bi jih mogla izriniti ali spremeniti. Samoupravljanje je v naših razmerah nujnost, saj imamo večnacionalno skupnost z različno in težko zgodovino. Spoštovanje nacionalnih razlik in boj za resnično, tudi

gospodarsko enakopravnost narodov, se lahko uveljavita samo v razmerah samoupravljanja. Med najširšimi delovnimi množicami živi topla zavest, da je uresničevanje oblasti delavskega razreda in delovnih ljudi sploh ena izmed bistvenih osnov socialističnega samoupravnega združenega dela.

Kako prijetno se je spomniti zgodovinskih in preroških besed tovariša Tita, ki jih je izrekel 26. junija 1950 v ljudski skupščini FLRJ: „... Morda kdo misli, da bo ta zakon preuranjen, da delavci ne bodo mogli obladati zapletene tehnike upravljanja tovarn in drugih podjetij. Kdor tako misli, se moti. Tako gledanje na to vprašanje bi pomenilo, da nimamo zaupanja v naše delovne ljudi, da ne vidimo kakšne ogromne ustvarjalne sile bo razvilo v naših delovnih ljudeh prav to upravljanje, kajti ta zakon bo našim delovnim ljudem še bolj odprl perspektivo njihove bodočnosti, bodočnosti vse naše skupnosti ...”

Na neskončnem zaupanju v delovnega človeka je tovariš Tito gradil revolucijo in novo Jugoslavijo. Zdaj, ko ga telesno ni več med nami, moramo to njegovo zaupanje potrjevati z bojem za večjo proizvodnost, za boljšo organizacijo gospodarstva na samoupravnih temeljih, za večjo stabilnost našega gospodarskega razvoja, zlasti v najnovejših pogojih in ob ukrepih, ki jih lahko uresničimo samo s samoupravljanjem.

N. S.

Več sončnih žarkov

Še nekaj dni nas loči od dopustov. Odšli bomo na morje, v gore, obiskali domače, znanke, prijatelje in v sedmih ali štirinajstih dneh poskušali pozabiti na vsakdanje skrbi. Kolikor se bo dalo, seveda.

Člani uredniškega odbora smo sklenili, da bomo v tem mesecu izdali še eno številko „Vezila“. Ubrana je bolj lahko, po drugi strani pa prinaša tudi nekaj resnejših prispevkov. Za vsakega nekaj.

Žal že v tem zapisu ugotavljamo, da bi bila lahko sedma številka pestrejša in bogatejša, če bi se nam oglasili dopisniki iz vseh naših organizacij. Kaže, da so v tem mesecu pozabili na novinarska peresa in raje pripravljali načrte za dopustniške dni. Tudi prav. Upamo pa, da bo v jeseni bolje.

In ob koncu: uredniški odbor „Vezila“ vsem delavcem in delavkam, znanjim sodelavcem in bralcem želi v juliju–avgustu precej več sončnih žarkov, kot jih je bilo v junijskih dneh.

UREDNIŠTVO

Takle je znak akcije „Tisoč delavcev–sodelavcev.“ Iz Kometa so se že v treh številkah zapored oglasili novi dopisniki, ki smo jih v uredništvu še kako veselili. V Beti pa ne more kreniti nikamor, četudi urednik posameznike tudi po desetkrat prosi za prispevke. Po drugi strani pa radi jadikujemo, kako je premalo napisanega z našega delovnega okolja. Dajmo, vzemimo svinčnik v roke in napišimo kaj udarnega (v znaku je tudi kladivo). Brez vaše pomoči in sodelovanja bo naše glasilo veliko revnejše.

UREDNIŠTVO

Izgubljeni milijoni

Na okoli 1.500 milijonov cenijo materialne izgube, ki se kažejo v neposredni gmotni škodi zaradi odsotnosti z dela in v izdatkih iz zdravstvenih, invalidskih in pokojninskih skladov... Ne gre za posledice kakšne naravne katastrofe, temveč za lanske letošne posledice prometnih nesreč v naši republici.

Glede na to, da je Zveza sindikatov Slovenije s svojo organiziranostjo navzoča v sleherni TOZD, oziroma v sleherni delovni skupnosti, lahko postane ena izmed najpomembnejših dejavnikov v skupni družbeni akciji za izboljšanje varnosti v cestnem prometu.

Res je sicer, da so bili sindikati na tem področju

tudi doslej delovni, vendar sami predstavniki te organizacije ugotavljajo, da še vedno premalo. Da mislijo resno spremeniti položaj, priča tudi novica, da bo predsedstvo republiškega sveta ZSS na prihodnji seji razpravljalo med drugim tudi o „Vlogi in nalogah Zveze sindikatov Slovenije za zagotavljanje večje prometne varnosti“. Ustrezna komisija je v gradivu s tega področja med drugim zapisala:

„... Osnovne organizacije ZSS v OZD se bodo zavemale pri oblikovanju sistema delitve dohodka in osebnih dohodkov po rezultatih dela za ustrezno vrednotenje delovnih nalog, ki vplivajo na varnejši promet. In to tako, da bomo spodbudili strokovno upravljanje prometnih sredstev ter kvalitetno koordiniranje tehnične neoporečnosti letih.“ Največ kritik, kadar je govora o prometni varnosti, leti na račun slabe ali povsem odsotne notranje kontrole v delovnih organizacijah, ki se ukvarjajo s prevozom za lastne ali za tuje potrebe. Zato beremo dalje:

„V TOZD prometa iz zvez bomo sodelovali pri usklajevanju samoupravnih splošnih aktov s predpisi s področja varnosti v prometu z ustreznimi določili zakona o združenem delu. S tem bomo omogočili uresničevanje vseh oblik notranje kontrole v TOZD, zlasti pri izvajanju predpisov o trajanju delovnega časa, zdravstvenem stanju voznikov in tehnični neoporečnosti vozil.“

Nadaljnje naštevane ni potrebno. Ponovimo le še to, da moramo naloge uresničevati. Zlasti če jih sami predlagamo.

SKOPSKI AVTOBUSI ZA TUJINO

Iz skopske tovarne avtomobilov „11. oktombri“ bodo v kratkem prodali kupcem iz Iraka, Poljske, Egipta, Grčije in nekaterih drugih držav 500 avtobusov, kar je tretjina letošnje proizvodnje. V obdobju 1981 – 1985 planirajo v Skopju proizvodnjo 2400 avtobusov na leto.

Naše samoupravljanje

Odbor za kadre naše delovne organizacije je imel 5. junija sejo, ki ji je predsedoval Branko Brnčič, predsednik tega odbora. Delegati so sprejeli sklepe, ki zanimajo domala vse zaposlene. Zapišimo jih:

Odbor za kadre delovne organizacije BETI (Metlika) je na svoji 1. redni seji 5. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 1

Regres za letni dopust za leto 1980 se izplača kot sledi:

– v višini 2.100,00 din se izplača delavcem s kalkulatивно postavko 3.950,00 do 7.000,00 din,

– v višini 2.000,00 din se izplača delavcem s kalkulatивно postavko 7.000,00 do 8.500,00 din,

– v višini 1.900,00 din se izplača delavcem s kalkulatивно postavko nad 8.500,00 din,

– učenec v gospodarstvu se izplača regres v višini 1.850,00 din,

– regres se izplača tudi upokojencem, ki so se upokojili do 30. 6. 1980,

– delavcem, ki so se prvič zaposlili in nimajo ugotovljene delovne dobe, se regres izplača v mesecu novembru,

– po 1/12 se izplača regres tudi povratnikom iz JLA.

Regres se izplača v mesecu juliju.

Odbor za kadre DO Beti je na svoji 1. redni seji, 5. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 2

Sredstva za stanovanjsko izgradnjo se razdelijo v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi na sredstva za individualno stanovanjsko izgradnjo, kot sledi:

Vsem TOZD predlagamo, da denar za individualno izgradnjo vložijo pri bankah.

Odbor za kadre DO „BETI“ (Metlika) je na svoji 1. redni seji, 5. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 3

Sprejmemo cenik storitev in uslug v počitniškem domu v Seči in cenik koriščenja kamp prikolic, kot sledi:

– člani DO Beti 120,00
– zakonec, ki ni zaposlen v DO 190,00
– otroci do 7 let z ležiščem 90,00
otroci do 7 let brez ležišča 60,00

– šoloobvezni otroci od 7 do 17 let 110,00

– poslovni partnerji 200,00

otroci poslovnih partnerjev do 7 let z ležiščem 120,00

otroci poslovnih partnerjev do 7 let brez ležišča 70,00

– ostali tuji gosti 260,00

– otroci do 7 let 140,00

– nočitev članov DO 50,00

– nočitev tujih gostov 100,00

Dnevna cena v kamp prikolic znaša 242,00 din. Ta cena se v celoti regresira za delavce, ki so zaposleni v DO.

Člani družine (zakonec) plačajo 56 odstotkov od dnevne cene, to je 121,00 din. Dnevna cena se regresira v celoti tudi za predšolske, šoloobvezne otroke ter učence srednjih šol.

Polno ceno plačujejo vsi ostali koristniki.

V dnevno ceno koriščenja prikolic ni vračunana cena hrane.

Odbor za kadre DO „BETI“ (Metlika) je na svoji 1. redni seji 5. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 4

Potrdimo cenik alkoholnim pijačam, jedem v počitniškem domu v Seči, in sicer:

Vino (belo)	45,00 din
Metliška črnina	50,00 din
Merlot, Reforšk	55,00 din
Rebula	50,00 din
Buteljka 0,5	12,00 din
Pivo 0,5	12,00 din
Žganje	200,00 din
Vinjak	250,00 din
Domači brendy	200,00 din

RAZDELITEV

tozd plan prilivov do 31. 12. 1980 za ind. Grad.: za družbeno

KODRANKA IN VOLNA	1.000.000	450.000	550.000
PLETILNICA	900.000	250.000	650.000
BARVARNA	120.000	100.000	20.000
KONFEKCIJAMETLIKA	840.000	450.000	390.000
KONFEKCIJA ČRNOMELJ	400.000	200.000	200.000
KONFEKCIJA DOBOVA	350.000	300.000	50.000
DSSS	1.600.000	350.000	1.250.000
KONFEKCIJA M. P.	360.000	250.000	

V novih prostorih

V Kumrovcu so na prostoru med domom mladine in borcev NOB in rojstno hišo tovariša Tita začeli pripravljati dela za gradnjo politične šole ZKJ Josip Broz Tito.

Načrtujejo, da bodo ta dela, pri katerih sodelujejo poleg gradbene operative tudi pripadniki JLA, končana v dveh mesecih. Takoj zatem bodo začeli zidati zgradbo šole.

Že jeseni prihodnje leto se bo nova, sedma generacija udeležencev politične šole, vsečila v nove prostore ter živela in delala v njih. To bo impozantno poslopje s 7000 kvadratnimi metri površine in 3000 kvadratnimi metri pomožnih prostorov. Načrt zgradbe, ki se povsem prilaga kumrovškemu ambientu, je delo mariborskih arhitektov Danija Cvjetkovića in Miomira Luzajića ter njunih sodelavcev. Njihov projekt se je najbolj ujemal s pokrajino tega dela rojstnega kraja tovariša Tita in je tehnično najbolj prihagojen terenu. Šola bo zgrajena s prostovoljnimi prispevki, zbranimi v vseh naših republikah in obeh pokrajinah.

Politična šola ZKJ Josip Broz Tito v Kumrovcu ima v vsakem razredu povprečno po sto študentov, in to število se ne bo bistveno spremenilo niti po izgradnji nove stavbe. Predvidevajo uvedbo študija ob delu in razne druge izboljšave, da bi lahko ta ugledna ustanova čimbolj ustregla svoji zelo odgovorni nalogi.

Grenčice	200,00 din
Rum, Encijan	200,00 din
Likerji	200,00 din
Vermut	160,00 din
Wisky domači	400,00 din
Viljamovka,	
Pleterski	400,00 din
Vodka Wiborova	400,00 din
Brinovec domači	450,00 din

Zajtrk	25,00 din
Kosilo	60,00 din
Večerja	400,00 din
Kava	6,00 din
Kokta, oranžada,	
tonik	7,00 din
Sokovi	8,00 din
Radenska	10,00 din
Deit	20,00 din

Odbor za kadre DO „BETI“ (Metlika) je na svoji 1. redni seji 5. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 7

Odobrimo plačilo računov št. 11/80 in 12/80, z dne 31. marca 1980, in sicer:

— stanarina za dvosobno stanovanje v Župančičevi ul. 6 v znesku 4.008,95 din iz sredstev sklada skupne porabe.

Ravno tako poravnamo vse obveznosti Stanovanijske skupnosti, DESA, ki bodo v zvezi z dvosobnim stanovanjem.

Odbor za kadre DO „BETI“ (Metlika) je na svoji 1. redni seji 5. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 8

Odobrimo plačilo računa z dne 09. 04. 1980 od hišnega sveta Župančičeva 2, 4 in 6, Metlika — plačilo centralnega ogrevanja za dvosobna stanovanja Župančičeva 6 v znesku 3.815,00 din iz sredstev sklada skupne porabe.

Račun se plača v imenu hišnega sveta rudniku rjavega premoga Kanižarica, ker hišni svet v Župančičevi nima odprtega računa. Neposredno izplačilo hišnemu svetu v gotovini pa ni možno opraviti.

Odbor za kadre DO „BETI“ (Metlika) je na svoji 1. redni seji 5. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 9

Za zagotovitev kadrovskih pogojev za izvajanje usmerjenega izobraževanja v tekstilne stroke v TOZD IC se dodatno razpišeta 2 štipendiji, in sicer:

- eno štipendijo na Filozofski fakulteti — za študij angleškega in nemškega jezika,
- eno štipendijo na Biotehnični fakulteti v Ljubljani — za študij biologije in kemije

PREDSEDNIK ODBORA:
BRANKO BRNČIČ

Odbor za gospodarjenje delovne organizacije „BETI“ Metlika je na svoji 1. redni seji, 10. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 9

Marti Smole iz Šentvida pri Stični se dodeli pomoč v naših izdelkih v znesku 1.200,00 din. Pomoč se izplača iz sredstev sklada skupne porabe DSSS.

Obrazložitev:

Marta Smole je 19. maja 1980 naslovila na DO BETI prošnjo za pomoč. V svoji vlogi navaja, da je 20. 10. 1979 v njenem stanovanju izbruhnil požar, ki ji je uničil vse njeno imetje. Poleg tega navaja še, da je mati 22-mesečnega otroka ter da ji mož služi vojaški rok. Od dohodkov ima le podporo, ki jo prejema v čau moževe odsotnosti. Resničnost navedb Smoletove, hkrati s priporočilom za pomoč, je potrdila KS Temenica, občina Grosuplje. Upoštevajoč zgoraj navedeno je odbor odločil, kot je navedeno v izreku tega sklepa.

Odbor za gospodarjenje delovne organizacije BETI Metlika je na svoji 1. redni seji 10. junija 1980 sprejel naslednji

SKLEP št. 2

Sprejememo predlog novih cen frizerskih uslug, kot sledi:	
Ženske usluge	nova cena
Pranje glave	30–40,00
Vodna ondulacija brez dodatkov	60,00
Vodna ondulacija — eho—subrina	70,00
Vodna ondulacija — eho, subrina, striženje	100,00
Striženje las z britvijo	50 00
Striženje las s škarpami	60,00
Fen pričeska	95–100,00
Česanje las	35,00
Hladna trajna z dodatki	180,00
Hladna trajna z dodatki in striženjem	200,00
Barvanje pramenov	130,00
Barvanje las z dodatki	180,00
Barvanje las s striženjem	200,00
Barvanje in beljenje z vodno	240,00
Barvanje obrvi in trepalnic	35,00
Mini val z dodatki (Komplet)	200,00

Moške usluge	
Striženje las	35,00
Striženje s pranjem in dodatki	55 00
Pranje las z dodatki	30,00

ZA IZVOZ: 8000 TON JESENIŠKIH ŽEBLJEV

V jeseniški Železarni nosi Žebeljarna med TOZD največje breme izvoza, saj odpade nanjo kar 40 do 50% celotnega izvoza železarnice. Tako bodo letos izvozili 8000 ton žičnikov ter pri tem dosegli 3 milijone dolarjev dohodka.

Mladi v Kometu

Mladinska organizacija delovne organizacije „KOMET“ je imela 26. maja 1980 volilno konferenco, na kateri so izvolili novega predsednika in novo devetčlansko vodstvo.

V poročilu o delovanju organizacije v minulem obdobju je bilo prikazano precej težav, s katerimi se mladi srečujejo pri delu. Sicer pa je organizacija v minulem obdobju delovala dobro, čeprav člani še niso v celoti zadovoljni.

Delali so po načrtu, ki je bil sprejet za to obdobje in to na naslednjih področjih:

— Vključevanje v samoupravne družbenoekonomske odnose—delegatski sistem: imeli so možnost politično delovati v družbenopolitičnih organizacijah ter v samoupravnih organih. Zavedajo se, da bi se morali veliko bolj vključevati v razvoj in čimboljše funkcioniranje delegatskega sistema.

— Informativna dejavnost: na tem področju mladi šepajo in skušajo pritegniti k sodelovanju čimveč svojih vrstnikov.

— Povezava osnovne organizacije ZSMS z ostalimi strukturami: dosegli so precej vidnih uspehov.

— Delovanje z upravnimi organi v delovni organizaciji.

— Idejno—politično delo in usposabljanje

— Stanovanijska problematika

— Gasilstvo, SLO in družbena samozaščita

— Mladinsko prostovoljno delo

— Kulturna dejavnost

— Kadrovska politika in izobraževanje ob delu.

Poleg že omenjenih nalog, ki so jih več ali manj uspešno izpeljali ali pa vsaj delno rešili, naj omenimo še uspešno sodelovanje z Vojno pošto iz Črnomlja.

Zavedajo se, da jih čaka še veliko nalog in da bo potrebno še precej truda, da bodo uresničili cilje, ki so si jih zadali.

Eden glavnih problemov je vključevanje mladih v mladinsko organizacijo. Moramo poudariti, da je to pretežni del kmečke mladine in da je skoraj 90 odstotkov mladih vezanih na prevoz. Naj omenimo še tesno sodelovanje z občinsko konferenco in veliko pomoč, ki smo je bili deležni z njihove strani.

Letošnji delovni načrt je usklajen z načrtom občinske konference.

Mladi morajo še naprej delati z večjim veseljem na vseh področjih, tako družbenoekonomskem, kot tudi pri razvijanju sistema samoupravljanja in nadaljevati pot, ki jo je začrtal naš v zornik in velik prijatelj mladine — tovariš TITO.

C. B.

DOBRI REZULTATI — Varnost dežele in priprave na morebitno potrebno obrambo našega samoupravnega socializma so hudo resne stvari. Vsak državljan SFRJ mora skrbeti za svojo vzdržljivost, znanje, za to, da nam ne bi mogel nihče vzeti tega, kar je bilo priborjeno in zgrajeno osvoboditvi. NNih če nam ni ničesar podaril in vse je v naših rokah. Tako v delavnih kot tudi v obrambnih. Na sliki je del vojskih starešin na tekmovanju v Dragatušu. Doseženi so bili zavidljivi rezultati. (Foto: Janez Žele)

Administracija se množi

Vse lansko leto smo bolj ali manj z gotovostjo domnevali, da se stroški, ki jih povzroča administracija, kopičijo.

Pri tem je bila izrečena prenekatera vroča beseda v združenem delu, še posebej takrat, kadar je prevladalo spoznanje, v kolikšni meri stroški administracije najedajo ustvarjeni dohodek temeljne organizacije združenega dela. Po analizi bilance zaključnih računov za minulo leto z gotovostjo vemo, da so se lani nasproti prejšnjemu letu stroški administracije zelo povečali. V SR Sloveniji kar za 28 odstotkov, kakor je izračunala republiška SDK.

Še najmanj se zdi pomembno, da je odstotek povečanja izdatkov temeljnih organizacij združenega dela za storitve, ki so jih opravile njihove skupnosti skupnih služb, povsem v nasprotju z resolucijskimi predvidevanji o naraščanju stroškov. Veliko bolj pomembno je dejstvo, da pri organiziranju delovnih skup-

To kopiči nekatere stroške, a nikakor ni prav, da se o tem realno ne znamo dogovoriti v temeljnih organizacijah, v kolikšni meri so ti stroški dopustni in upravičeni in torej ustrezajo realnim potrebam nove organiziranosti združenega dela. Vsiljuje se občutek, da organizatorji poslovanja v delovnih organizacijah niso pripravljeni ali pa niso sposobni izvesti najracionalnejših profilov pri organiziranju delovnih skupnosti skupnih služb. Posledica ni samo v najedanju ustvarjenega dohodka z neupravičenim kopičenjem administrativnih stroškov. Posledice so po našem mnenju še veliko težje, saj posredno najedajo zaupanje v samoupravno organiziranje z družbenega dela in zamegljujejo prednosti, ki jih ima v temeljne organizacije organizirana delovna organizacija.

Gotovo podatek o kopičenju izdatkov za storitve skupnih služb, kakršnega smo zabeležili v lanskem poslovanju naše republike, ni nekaj, kar se bo vleklo skozi številne prihodnje bi-

Branje za vse

Tega članka ne bodo prebrali samo delavci iz TOZD pletilnica, temveč prav vsi. O tem sem prepričan, aj ljudi zanimajo nove stvari, jaz pa bom pisal prav o novostih.

Od začetka tega leta smo premeščali v naši temeljni organizaciji stroje v prostore, ki smo jih dobili po preselitvi kodranke v novo stavbo. Preselitev je bila nujna, saj so bili stari prostori neprimerni: bili so premajhni, slabo prezračevani in tako dalje. Delo pri premeščanju strojev je potekalo hitro, bilo je dobro organizirano, proizvodni zastoji pa tudi niso veliki. Stroje iz snutkovne pletilnice, na primer, smo premestili v prej kot dveh dneh.

Vzporedno s selitvijo smo opravili v naši temeljni organizaciji še naslednje: usposobili smo klimatske naprave, prebelili in očistili smo prostore, vgradili novo električno napeljavo, skratka, veliko se je delalo. Pa tudi naredilo. Poleg dosti boljših proizvodnih prostorov od prejšnjih imamo zdaj lepe garderobe, urejene sanitarne prostore, ženske in moške kopalnice ter udobne pisarne. Pletilnica je zdaj tudi na oko lepa, pa ni bilo prav, če bi vsakdo skrbel za red in čistočo, da ne bomo prehitro uničili, kar smo zgradili.

Vse letošnje pridobitve bodo gotovo pripomogle k hitrejšemu uresničevanju stabilizacijskih naprežanj. Vsi stremimo po večji produktivnosti, po večjem ustvarjenem dohodku. Toda stremljenje brez dela ni nič.

Bomo zmogli opraviti vse, kar smo si zadali?

Morali bomo.

SLAVKO HREN

V začetku junija, tako kot v mnogih drugih krajih v Sloveniji in Jugoslaviji je tudi v Beli krajini zadonel mladinski ho-ruk.

Znano je, da v obeh belokranjskih občinah veliko število gospodinjstev nima tekoče pitne vode. Zato sta se tudi obe občinski mladinski konferenci odločili, da bodo mladinci gradili predvsem vodovode.

Tako bo letos 370 mladih iz Škofje Loke, Idrije, Ljubljane-Šiške, Raven, Maribora, Sežane, Velenja in Postojne skupaj z domačini, ki bodo pripravili lokalno brigado, delalo v štirih izmenah.

Mladinski ho-ruk v Beli krajini

V prvi so najprej dokončali vodovod Kot-Ručetna vas, naslednje tri izmene pa bodo delale izkop vodovoda in rezervoarja v Adlešičih. Predvidevajo, da bodo za ta dela porabili 23.000 delovnih ur.

Razen obeh belokranjskih občin sodelujejo pri financiranju mladinske delovne akcije tudi Republiška skupnost za ceste, Zveza vodnih skupnosti, Združenje organizacij PTT Slovenije, Zveza stanovanjskih skupnosti in Gospodarska zbornica. Investitor del bo črnomaljska komunalna skupnost.

Tako kot pri vsaki MDA imajo tudi mladi brigadirji v Beli krajini številne interesne dejavnosti od najrazličnejših predavanj, tečajev prve pomoči, radioamaterstva, fototečajev itd. Jamarski klub pa jim bo na diapozitivih razkazal kras v Beli krajini. Seveda bodo obiskali tudi mnoge kraje, pomembne iz NOB. Imeli pa bodo tudi veliko srečanj z domačini.

J. N.

nosti skupnih služb v delovnih organizacijah nismo zadosti racionalni. V največji meri gre namreč, tako pravijo pri republiški SDK, omenjeno povečanje stroškov administrativnega dela na račun osnivanja novih delovnih skupnosti skupnih služb, v manjši meri pa gre za povečanje stroškov pri obstoječih delovnih skupnostih. Ali torej plačujemo ceno za samoupravno organizirano združeno delo? Na to vprašanje lahko samo delno odgovorimo z „da“. Prav gotovo je dejstvo, da ob organiziranju številnih temeljnih organizacij združenega dela znotraj delovnih organizacij narastejo določena opravila administracije. Za vsako temeljno organizacijo je treba posebej voditi računovodske evidence, izdelati zaključne in druge obračune in še veliko tega.

lance združenega dela. Večji stroški administracije, kakršne zdaj ugotavljamo, so v dobršni meri posledica začetnih težav, poskusne proizvodnje, da tako rečemo. Res pa je, da se je pri organiziranju teh služb treba podobno racionalno obnašati kakor pri porabi surovin, energije, uvoženega blaga nasploh in podobno. Administrativna opravila znotraj delovnih skupnosti skupnih služb so namreč tudi za našo družbo nekaj zelo pomembnega in nič takega, po čemer bi lahko brez škode polivali blato, kakor se žal prepogosto dogaja. A vedeti je treba, če prihaja do neobjektivnega kritikanstva na račun delovanja skupnih služb in podobnih organizacij, temu najpogosteje botrujeta slaba in neracionalna organiziranost in kopičenje kadrov v njih.

Možnosti oddiha

V času, ko se približujemo poletju, se povsod razmišlja o oddihu, saj se čas dopustov vedno bolj približuje.

Kam na oddih?

Morje in planine gotovo ne pokrijejo vseh raznovrstnih potreb, ki jih delovni ljudje želijo skozi oddih zadovoljiti. S tem pa še niso izčrpane vse možnosti.

Med drugim obstaja tukaj zdraviliško — turistična ponudba, ki se v zadnjem času vse bolj posodablja in izpopolnjuje. Preusmeritev tudi na preventivne oddihe in rekreacijo povzroča, da se izven—penzijska ponudba vse bolj razvija.

Rogaška Slatina kot zdravilišče evropskega ranga se ponaša

z izjemno ugodnimi pogoji za prijeten oddih in aktivno rekreacijo v lepem, naravnem okolju.

Posebna kvaliteta, ki jo Rogaska Slatina nudi, je medicinska kontrolirana aktivna rekreacija v športnem parku in na trim—stezah. Poleg tenisa, namiznega tenisa, minigolfa, streljanja z lokom in zračno puško, premagovanja raznovrstnih ovir na trimski stezi, kolesarjenja itd. se nudi odlične možnosti za pohode na Boč in Donačko goro, za krajše sprehode do Spominskega doma dr. Franceta in Borisa Kidriča na Knežcu, do izletniške točke Bellevue itd.

Možnosti poldnevni izletov do Kumrovc, v Trepče, do Ptuja, Trakoščana, Štatenberga, v Olimje, kjer je ena od najstarejših apotek v Evropi itd.

Poskrbljeno je za prireditve in zabavo, tako vam bo prepričljivo ostal oddih v Rogaski v prijetnem spominu. Ob tem se vam nudi možnost, da storite tudi nekaj za svoje zdravje. Vedno je možno opraviti zdravniški pregled in koristiti katerikoli postopek iz široke palete terapij, ki jih nudi

moderno urejena zdravstvena zdraviliška služba.

Naraščajoče število ljudi, ki imajo težavo s prebavo in presnovnimi organi, je pogojeno z napori in stresi, ki jih prinaša vsakdanjik delovnega človeka. Še je čas, da pravočasno storite nekaj v korist svojemu zdravju in kljub temu uživate oddih skupaj z družino!

Možnost kopanja je zagotovljena v odprtem bazenu in v bazenu hotela Donat.

Zdravilišče Rogaska Slatina nudi v letu 1980 ugodno 14-dnevno ali 10-dnevno bivanje za oddih:

1. Namestitev v depandansah, dvoposteljne sobe s tekočo toplo/hladno vodo ter penzijsko dietno prehrano po ceni od 215 din dalje, plus turistično takso, ki znaša v juliju in avgustu 8 din, v ostalih mesecih pa 7 din. Otroci do 7 let imajo 20% popusta na ceno penziona.

2. Nekaj možnosti za namestitev je tudi v hotelih s sobami s tušem/WC, kjer se cena penziona v dvoposteljni sobi giblje od 314 din naprej v juliju in avgustu ter od 310 din naprej v posezoni.

Zdravilišče
Rogaška Slatina

Slovenijaceste SGP in Slovenjales — trgovina v Ljubljani. Za njimi pa so naslednje DO s področja širše Dolenjske in Spod. Posavja. Najprej navajamo pri vsaki „naši“ DO njeno mesto v tabeli 200 največjih, v oklepaju pa njeno lansko mesto v enaki uvrstitvi.

11. (11) INDUSTRIJA MOTO-
TORNH VOZIL Novo mesto
19. (13) KRKA, tovarna
zdravil Novo mesto

28. (23) SGP PIONIR Novo
mesto

65. (70) Tovarna celuloze in
papirja Krško

66. (88) NOVOLES, lesni
kombinat Straža

110. (119) NOVOTEKS,
tekstilna tovarna Novo mesto

123. (146) INLES, industrija
stavbnega pohištva, Ribnica

130. (116) Konfekcija
LISCA, Sevnica

140. (114) ITAS, industrija
transp. sredstev in opreme,
Kočevje

144. (137) BETI, belokranj-
ska trikotna industrija, Metli-
ka

154. (138) LABOD, tovarna
oblačil Novo mesto

180. (194) JUTRANJKA,
industrija otroške konfekcije
Sevnica

187. (—) ISKRA, industrija
kondenzatorjev Semič

196. (192) Gozdno gospo-
darstvo Kočevje.

SAMO 22.500 TON SLADKOVODNIH RIB

V vseh jugoslovanskih rekah, jezerih, ribnikih in kanalih so lani ulovili 22,5 tisoč ton sladkovodnih rib, kar pa je 12 odst. manj kot v letu 1978. Celoten ulov sladkovodnih rib so povečali samo v Bosni in Hercegovini (za 18% več kot leto dni prej). Od celotnega ulova so OZD in ribiške zadruge ulovile 19.000 rib ali 48% celotnega ulova, zasebni in športni ribiči pa so ujeli 3,5 tisoč ton sladkovodnih rib.

LETOS: 87 MILIJONOV STEKLENIC ZA PIVO PREMALO

Steklenic pri nas še ne znamo vračati v kroženje med industrijo, trgovino in potrošnikom. Zato bo letos primanjkovalo v državi kar 87 milijonov steklenic za pivo, od tega 15 odst. v slovenskih pivovarnah. Steklenic manjka Radenski, Rogasški, oljarnam in industriji brezalkoholnih pijač. Odkupne cene steklenic niso spodbudne, ponekod so pri jemanju steklenic še vse preveč izbirčni, steklene črepinje pa verjetno tudi nimajo prave odkupne cene. Dobro so se obnesle ponekod uspešne zbiralne akcije. Pri tem pa so milijoni kleti in podstrešij še vedno polni najrazličnejše steklene šare.

Druge v Ptuj

Od ustanovitve industrijskega gasilskega društva „KOMET“ teče četrto leto, kar pomeni, da je še mlado, toda lahko trdimo, da smo v tem času dosegli lepe uspehe na področju opremljenosti in izurjenosti naše operative. Društvo ima eno moško in dve ženski desetini, ki sta sestavljeni tako, da je v vsaki izmeni ena desetina.

V minulem letu smo kupili veliko nove opreme. Delavni smo bili tudi na področju operative. Prva ženska desetina je imela največ vaj. Udeležila se je občinskega tekmovanja na Krasincu, tekmovanja enot civilne zaštite v Gradcu, republiškega tekmovanja usnjarske in tekstilne industrije Slovenije v Metliki in regijskega tekmovanja v Brežicah, kjer se je uvrstila na kongresno tekmovanje. Na vseh tekmovanjih je desetina dosegla dobre rezultate.

Aktivnost društva se z enako zavzetostjo nadaljuje tudi v leto 1980. 24. maja se je ženska desetina udeležila tekmovanja ženskih in pionirskih desetini v Ptuj, ki je bilo organizirano v počastitev IX. kongresa Gasilske zveze Slovenije. Tekmovalo je 120 desetini v različnih vajah. Razlike v doseženih rezultatih med posameznimi desetiniami so bile najhne, kar kaže na veliko pripravljenost gasilstva, da varuje premoženje in dosežke naše revolucije, kar je v govoru po tekmovanju poudaril predsednik Gasilske zveze Slovenije.

Naša desetina je v Ptuj uspešno opravila svojo nalogo, saj se je z vajo na hidrantnem nastavku in s štafeto v skupini industrijskih gasilskih desetini v starosti od 20 do 25 let uvrstila na drugo mesto.

V počastitev IV. kongresa Gasilske zveze Slovenije v Brežicah se je ženska desetina v

paradnih uniformah udeležila parade, v kateri je sodelovalo 5500 gasilcev, pionirjev, pripadnikov civilne zaštite in vojakov JLA.

Za svojo dejavnost naša ženska desetina zasluži pohvalo. Prepričani smo, da bo še naprej tako prizadevna.

DANICA PODREBARAC

Danica Podrebarac, tekstilni tehnik iz KOMETA, je nova sodelavka v akciji „Tisoč delavcev—sodelavcev“

„NAŠI“ MED 200 NAJVEČJIMI V SLOVENIJI

Gospodarski vestnik je 5. junija spet izdal pregled 200 največjih slovenskih delovnih organizacij v letu 1979. Uvrstil jih je po višini dohodka tako kakor že v enakem lanskem pregledu. Deset največjih v Sloveniji je: Iskra v Kranju, Gradis, železarna Jesenice, TAM, železarna Ravne, GORENJE v Velenju, ŽG železniško transportno podjetje Ljubljana, rudnik lignita v Velenju,

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža EDVARDA VOLFA se iskreno zahvaljujem delavcem iz TOZD konfekcije Beti Metlika in sindikalni organizaciji za podarjeni venec in vso pomoč.

Hvala za izraze sožalja in spremljanje na zadnji poti. Žalujoča žena Anica z družino.

ZAHVALA

Ob boleči in nenadomestljivi izgubi ljubega moža in očeta Slavka Bahoriča se iskreno zahvaljujem sodelavcem TOZD barvarna in OOS TOZD barvarna za podarjene vence in denarno pomoč. Hvala vsem, ki ste me tolažili v težkih trenutkih, mi izrekli sožalje in v tako velikem številu pospremili mojega očeta k njegovemu prezgodnjemu počitku.

ŽALUJOČA ŽENA
MILKA BAHORIČ
IN OTROCI

ZAHVALA

Ob tragični izgubi mojega dragega brata Slavka Bahoriča se iskreno zahvaljujem sodelavcem TOZD konfekcije Metlika in OOS TOZD konfekcija za podarjene vence. Hvala vsem, ki ste mi izrekli sožalje in pospremili mojega brata k zadnjemu počitku.

MARICA GORŠE

V eni od številnih ameriških medicinskih razprav, ki je nastala po večletnem temeljitom raziskovanju ekipe zdravnikov medicinske fakultete Minnesota, je ugotovljeno, da je „kokošja juha z zelenjavo izredno zdravilo za zdravljenje bronhitisa začetnih dihalnih poti.“

●●●

Ime za mesec Junij naj bi prišlo iz latinskega Iunius, kot se je imenovala neka rimska rodbina. Druga interpretacija je tista, ki govori, da ime izvira iz Junone, starorimske boginje, kraljice nebes, sestre in žene najvišjega boga Jupitra, ki je bila istočasno tudi zaščitnica zakona, kljub „krvoskrvnosti“. Figurativno pomeni junona ponosno in postavno lepoticco, pridevnik junonski pa se uporablja v pomenu mogočen, bohoten, polnih oblik.

●●●

V elizabetanskih bordelih so servirali slive kot kosilo, za katerega ni bilo treba nič plačati.

●●●

Zdravniško poročilo o Anne Boleyn, drugi ženi angleškega kralja Henrika VIII., pravi, da je le-ta imela tri prsi in šest prstov na levi roki. Isto so potrdili tudi očividci, ki tega niso smeli za njenega življenja na glas omenjati.

Beseda o kajenju

Strastno kajenje je eden izmed najpogostejših vzrokov za nastanek raka, srčnega infarkta, skleroze ožilja in kroničnega bronhitisa.

Letošnji svetovni dan zdravja je za nami – namenjen je bil boju proti kajenju, toda milijoni več ali manj zasvojenih kadilcev nadaljujejo, česar so se navadili v mladosti ali kasneje. Njim namenamo naslednje vrstice dr. Smiljana Trobiša, specialista za pljučne bolezni in prestopnika pljučnega oddelka novomeške bolnišnice, ki jih je spregovoril prejšnji mesec delavcem Zdravstvenega centra Dolenjske, Njemu in uredništvu DOLENJSKEGA ZDRAVSTVA, ki je njegov spis objavilo v svoji zadnji številki, se zahvaljujemo za dovoljenje za ponatis gradiva.

Današnja stopnja vsesplošnega napredka je zajela tudi zdravstveno prosvetljenost občanov. Posledica tega je višja higienska stopnja med ljudmi in zato manj infekcijskih bolezni, med njimi pa predvsem ene izmed najbolj problematičnih bolezni bližnje preteklosti – tuberkuloze.

Hkrati z znižanjem števila infekcijskih obolenj opazamo porast pljučnega raka, raka v ustni votlini in grlu, nadalje bolezni srca in ožilja ter kroničnega bronhitisa z enfizemom. Kakšno nasprotje: na eni strani napredujoča zdravstvena prosveta, na drugi pa naraščanje bolezni.

Ali se ta oboletnja res ne dajo zajezi? Lahko jih znatno omejimo prav z zdravstveno prosvetljenostjo, ki nas uči o zdravem načinu življenja, o prehrani, o nezdravih razvadah – kajenju, uživanju alkoholnih pijač itd. Rak, srčni infarkt, skleroza ožilja, kronični bronhitis, vse to nas prezgodaj peha v bolezen in grob. Vsemu temu pa je največkrat vzrok najnesmiselnejša razvada našega življenja – strastno kajenje.

Mislite da pretiravam? Če boste prebrali članek do konca, boste lahko spoznali, da ne! Oprostite pa mi, ker bom osebno. Podal bom svoje lastne izkušnje, kajti moja dolžnost je, da jih kot zdravnik ne

zamolčim, temveč jih posredujem naprej.

Trideset let sem bil strasten kadilec. Kot dijak nižjega razreda gimnazije sem se skrival pred starši in profesorji. Takrat je bil najprimernejši prostor za kajenje šolsko stranišče; tam smo bili najbolj skriti, pa še zaklenjeni povzru. S kajenjem sem pričel v družbi sošolcev. Mislim sem, da sem proti nekadilcem nekaj več, nekaj izrednega, da veljam za odraslega, skratka – da sem junak dneva. Saj vendar kadijo tudi moji starši, naši profesorji, znane javne osebnosti. S sošolci „sokadilci“, starimi 12–14 let, sem se važil s prižganimi cigaretami po mestnem parku. Najprej sem seveda bruhal, potem pa mi je po nekaj uspešnih poskusih prešla cigareta v navado.

Na začetku sem pokadil le nekaj cigaret na dan, potem pa z leti vedno več. Ko sem prišel pred 25 leti v Novo mesto, sem pokadil več deset cigaret na dan. Kaditi sem moral povsod: doma, v službi, na cesti, na vožnji z vlakom in avtobusom – skratka, brez cigarete nisem bil nikoli! Nekoč sem prižgal cigareto na avtobusu. Pred menoj sta sedeli dve mladi tovarišici, ki sta me opozorili, da jima cigaretni dim škoduje. Povem vam, da me je postalo pred njima sram; cigareto sem takoj ugasnil in na tisti vožnji nisem prižgal nobene več. Kako prav sta naredili! Še danes sem jima hvaležen, da sta opozorili mene, kadilca, ki onesnažuje čist zrak, saj ima do njega vendarle pravico vsak človek.

Kadil pa sem naprej. Komaj so mi zadostovale 3 škatle na dan, in kako je bilo doma, si lahko kar mislite. Žena in otrok

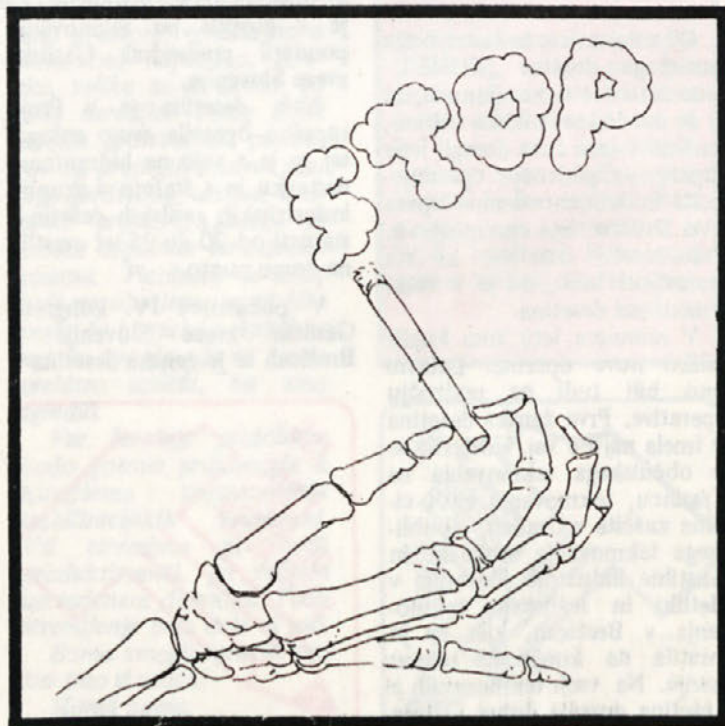
sta dihala čist zrak samo takrat, ko me ni bilo doma. Komaj smo prezračili – nova cigareta, pa dim, ponovno zračenje, nekaj minut svežega zraka, pa spet dim... Problemi so nastajali tudi v službi. Administrator, ki ni nikdar kadila, sem prisilil, da je postala pasivna kadilka. Po vsakem mojem dežurstvu je morala ves svoj delovni čas vdihavati škodljivi zrak. In to v kulturni sredini, v bolnišnici – in še celo na pljučnem oddelku!

Moje osebno počutje je bilo zelo odvisno od kajenja. Kadar sem bil nerazpoložen, sem bolj kadil; zato sem bil še bolj živčen in zato sem še več pokadil. Pravi začarani krog! Zjutraj kašelj, pogostni glavoboli, neprijeten občutek v ustih, občasne bolečine v želodcu in še polno drugih neprijetnosti.

Zdaj pa vas vprašam, vse kadilce: ali se splača kaditi? Ali kajenje ni ena izmed najbolj nesmiselnih razvad v našem življenju? Ali cigareta res pomirja? Seveda pomirja tvojo pridobljeno strast do nikotina, dejansko pa si prav zato, ker kadiš, še bolj živčen in nemiren.

Pred leti sem si zastavil podobno vprašanje. Odgovor je bil možen samo eden: čimprej se odvadi kajenja! Sami lahko presodite, če mi je kaj drugega preostalo. S tako prepričljivimi dokazi mi ni bilo težko za vedno prenehati kaditi. Ne bi govoril toliko o svojem kajenju, če bi ne bil prepričan, da je vsak kadilec na istem kot sem bil jaz. Prav tako onesnažuje zrak sebi in okolici, prav tako je suženj razvade in prav tako ima težave.

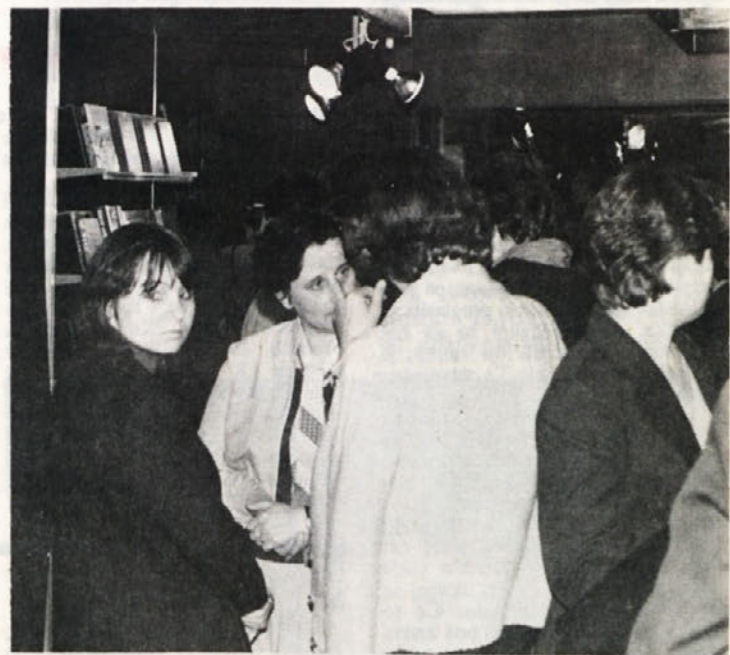
Prej ali slej pa bo lahko imel usodne posledice, če s kajenjem ne bo prenehal.

POSLEJ TRADICIJA? 1. belokranjski knjižni sejem – pripravili so ga Mladinska knjiga Novo mesto, Študijska knjižnica Mirana Jarca iz Novega mesta, mladina delovne organizacije Beti ter metliška Kulturna skupnost – je lepo uspel. Želeti je, da bi postala takšna oblika predstavljanja knjig krajanom in delovnim ljudem tradicija. (Vse foto: Janez Žele)

PRVI SEJEM – V tej številki nalašč posvečamo več pozornosti 1. belokranjskemu knjižnemu sejmu, ker bi radi vsaj malce pripomogli k zanimanju naših delovnih ljudi za branje lepih in dobrih knjig. Spomnimo se, da je imel sejem čudovito razstavo Titovih del ter knjig, ki govorijo o pokojnem predsedniku. Zabeležimo še to, da se je udeležil otvoritvene slovesnosti, bila je 3. junija 1980, tudi Franc Šali, sekretar predsedstva CK ZKS. Popoldne pa se je tovariš Šali pogovarjal s predstavniki metliških delovnih organizacij o širjenju knjig med delovne ljudi, dalj časa pa se je zadržal tudi pri bralnih navadah in bralni kulturi.

1. BELOKRANJSKI KNJIŽNI SEJEM

- CANKARJEVA ZALOŽBA
- CZNG
- DELAVSKA ENOTNOST
- ČZP KMEČKI GLAS
- ČZP KOMUNIST
- DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
- GOSPODARSKI VESTNIK
- MLADINSKA KNJIGA
- MOHORJEVA DRUŽBA
- PARTIZANSKA KNJIGA
- POMURSKA ZALOŽBA
- PREŠERNOVA DRUŽBA
- SLOVENSKA MATICA
- TEHNIŠKA ZALOŽBA
- UNIVERZUM
- URADNI LIST

Na posvetu o pomenu in vlogi ter širjenju knjige med delovne ljudi je bilo ugotovljeno, da občani vse premalo berejo, da delovne organizacije vse premalo načrtujejo bogatitev svojih knjižnic (seveda, če jih sploh imajo) z novimi deli, da ljudje niso navajeni segati po čitvi in podobno. Zavihati bo treba rokave in napraviti tudi na tem področju kaj več, sicer bo ostalo zgolj pri besedah. Tudi poklicni knjižničar ne bi bil v Metliki na odmet, a kaj, ko je metliška kulturna skupnost tako revna. Kaj pa, če bi se delovne organizacije dogovorile za plačevanje profesionalca? Težko bo, kaj. Veliko enostavneje gre seveda takrat, ko je treba spraviti koga v pisarno, pa če ima tam kaj početi ali ne.

ZANIMIVA RAZSTAVA – Ob otvoritvi 1. belokranjskega knjižnega sejma je bil v domu kulture kulturni program, na katerem jebral svoje pesmi slovenski pesnik Janez Menart. Poslušalstvo je navdušilo predvsem s pesmimi iz zbirke Časopisni stihi. Sekstet Vitis, ki poje vedno bolje, je zapel pet ljubezenskih pesmi, recitatorka Irena Šumina pa je prebrala štiri pesmi Janeza Menarta. Obisk otvoritve je bil soliden, med udeleženci je bilo videti tudi predstavnike družbenopolitičnega in kulturnega življenja naše občine. Na posnetku je mladinka, ki si ogleduje razstavljene knjige, namenjene mladim bralcem.

Načrti brez surovin?

Gospodarstvo zadnje čase vse pogostejše poroča o velikih zapletih pri oskrbljenosti s surovinami, materiali, energijo in podobnim. Gotovo vzroka za to ni iskati samo v zaostrenih razmerah pri naši plačilni bilanci.

Manjkajo v veliki meri namreč tudi take surovine, ki so domačega izvora. Ali je za to krivo zapiranje republik za svoje meje ali pospešen razvoj do danes manj razvitih območij, ki zdaj potrebujejo vse več lastnih surovin? Na to vprašanje vsekakor ni moč dati

najpreprostejšega odgovora, in tudi veliko pomembnejše je, da se lotimo razvozlanja problemov, ki hromijo proizvodni potek. Še zlasti je ta naloga pomembna za Slovenijo, ki ima tako močno razvito industrijo, hkrati pa razmeroma skromne surovinске in energetske resurse.

Velika možnost narediti nekaj bolje je vsekakor takrat, kadar se pripravljajo načrti za prihodnji razvoj. Tako kakor zdaj, ko se že preveča jo sklepno fazo priprave za prihodnje srednjeročno plansko razdobje. Te priprave so v naši republiki menda že ujele korak s predvidenim „rokovnikom“, vsaj če sodimo po podatku, da v več kakor 80 odstotkih

slovenskih temeljnih organizacij z družbenega dela priprave planskih dokumentov potekajo po načrtu. Menda lahko sedanjost fazo definiramo z opredeljevanjem prihodnjih razvojnih možnosti, a zdi se, da so ta opredeljevanja pogosto opravljena nekoliko na hitro.

Manjkajo namreč poglobljene analize, na podlagi katerih bi lahko posamezni gospodarski sistemi in širše industrijske asociacije v naši republiki poiskale medsebojne skupne cilje, vzpostavile to aktivnost tudi v celotnem jugoslovanskem gospodarskem prostoru in končno zastavile strategijo, kako se v prihodnje izogniti številnim problemom.

Gotovo ne gre dramatizirati sedanje slabe oskrbljenosti slovenskega gospodarstva s surovinami in materiali. Prav tako ne bi bilo prav, če bi to trenutno stanje prekvalificirali v nekaj trajnega. Re s pa je, da razmeroma ambicioznih načrtov, ki jih v Sloveniji vendarle predvidevamo, ne bomo mogli nemoteno izpeljevati, ne da bi ob definiranju potreb, ki jih bomo v prihodnje imeli po surovinah in energiji, sočasno skušali sprožiti aktivnosti, ki bodo pomenile realne možnosti oskrbe. Zakon o združenem delu daje na tem področju veliko možnosti, a zdi se, da so kaj malo izkoriščene, še manj pa vnesene v planske dokumente.

Zlato iz železa

Pred 400 leti je izšla knjiga z latinskim naslovom: „*Artis aurifera quam chemiam vocant*“ (O umetnosti izdelovanja zlata, ki se imenuje kemija). V naslovu te knjige so sežeti napori kemikov davnih stoletij, mož, ki so se imenovali alkimisti – skušali so narediti zlato oziroma spremeniti navadne kovine v plemenite.

Alkimisti so vedeli, da „naravnih snovi“, kot so kovine, ni mogoče napraviti umetno. Očitno pa jih je bilo mogoče spremeniti. Ker so se poizkusili vedno znova ponesrečili, so se lotili iskanja skrivnostne sile, sredstva, ki bi navadno kovino prisililo, da bi se spremenila v zlato. Ta sila, ki so jo iskali dolga stoletja in je še do danes niso našli, je bil kamen modrijanov, ki so ga strokovno imenovali „*lapis philosophorum*“. Le z njegovo pomočjo bi se „transmutacija“ lahko posrečila.

Začetke alkimije lahko zasledujemo do starega veka, ko se izgubljajo. Že pri Egipčanih je bila alkimija visoko spoštovana umetnost in skrivna znanost. Številni papirusi nam poročajo o njej. Hermes Trismegistos, „trikrat največji“, je veljal za očeta vseh umetnosti in znanosti. Ali je bil samo poosebljena ideja višjih sil, ali so ga enačili z egipčanskim božanstvom Thot? To ne bi bilo nič čudnega, kajti alkimija je veljala za sveto, božansko umetnost; obvladali so jo duhovniki, poznali pa so jo samo še faraonovi sinovi, ki so jih seznanili z nekaterimi alkimističnimi skrivnostmi.

Tudi vplivi drugih ljudstev so

VEZILO, glasilo delovnih ljudi DO Beti in Komet ureja uredniški odbor: Toni Gašperič (glavni odgovorni urednik), Slobodanka Videtič, Janez Žele, Desimir Milovanović, Vida Šegina, Marija Jakljevič, Jože Gerkišič, Tone Omerzel, Ivica Rajgelj, Jožica Cigič, Zdenka Gerkišič, Branko Herak, Milena Pavuna, Zvonka Gorenc, Sonja Zorc, Marjetka Žele, Milka Mavrin, Jože Novak, Vera Kostelec, Miomir Čikič, Ivan Brodarič, in Irena Kostevc. Tehnični urednik: Janez Pezelj, lektor: Iva Krže. Vezilo izhaja v nakladi 2300 izvodov, in sicer enkrat na mesec. Priprava in stavek: ČZP Dolenjski list, Novo mesto. Naslov izdajatelja: Beti, Tovarniška 2, Metlika.

BETI
METLIKA BELOKRANJSKA TRIKOTARNA INDUSTRIJA

TELEFON: 066 77170 TELEFAX: 35719
POSREDOVANJE: Ljubljana, Tolstova 16, Tel. 344 000, Telex 1146

Ime: _____
Prejeto: _____
Telefonski broj: _____ Datum: _____
redmet: _____

BETI — METLIKA
Belokranjska trikotarna industrija
Tovarniška 2
Telefon (066) 77170 Telex 35719

METLIKA, dne _____

IZJAVA br. _____

K naročilu, pogodbi, zaključnici št. _____

za material: _____

Izjavljamo, da spadamo med proizvajalne organizacije združenega dela iz 1., 2. in 3. odst. 6. čl. Zakona o odhajanju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ, št. 33/72) in da bomo kupljene proizvode uporabili izključno za opravljanje svoje proizvodne dejavnosti, kot sledi:

- oprema, osnovna sredstva, čl. 7, 1. odst.
- orodja, sredstva osebne zaščite pri delu, čl. 7, 2. odst.
- oprema, rezervni deli in material, potreben za vgraditev in vzdrževanje opreme, čl. 7, 3. odst.
- a) material za reprodukcijo, čl. 8. točka 1
- b) material, ki se v produkcijskem procesu troši pri izdelavi, pa ne postane substanca končnega izdelka, čl. 8. točka 2.
- c) ni investicija (Ur. list SFRJ, št. 30/75).

TO NI SKRB – Neverjetno število besed je bilo izgovorjenih o slovenskem jeziku v javni rabi. Tudi napisanega je bilo ogromno. Kaže pa, da se nas vse skupaj bolj malo prime, sicer ne bi imeli v naši delovni organizaciji tudi takšnih IZJAV ter lističev za telefonske pogovore. No, kdor koli je že dal na svetlo te zmazke, bi se lahko posvetoval s kom, ki mu materin jezik ne dela težav, pa bi bila stvar urejena. Če sami ne bomo pazili na svoj jezik, drugi tudi ne bodo. Pa še nekaj je: takšni in podobni dokumenti gotovo ne prispevajo k ugledu naše delovne organizacije.

omcinbe vredni. Babilonski zvezdogledi so alkimijo pomešali z astrologijo in čarovništvom. „Vplivi“ sonca in planetov na kovine – ta nauk se je obdržal dolga stoletja – so nastali v stari Mezopotaniji.

Zosimoz iz Panopolisa, eden od najznamenitejših alkimistov 4. stoletja, je baje napisal 28 alkimističnih knjig, od njih pa so se ohranili le skromni ostanki. V svojih skrivnostnih receptih piše o strjevanju živega srebra, o tekočini, ki spreminja srebro v zlato, in o nekem božanskem napitku.

V 8. stoletju je Arabec Geber ali Jabi ibn Hayyan razglasil: „Vse, kar gori, izpričuje žveplo, vse, kar se topi in utekočini, živo srebro in vse, kar ostane po izgoritvi, sol.“ Zlato naj bi nastalo „pri združitvi zelo čistega živega srebra in majhne količine prav tako zelo čistega žvepla.“

V srednjem veku se je alkimija spremenila v nenavadno mešanico kemije, čarovništva, prerokovanja iz zvezd in bogoslovja. Vedno bolj je stopala v ospredje zamisel o oplemenitvi kovin.

Alkimisti so spoznali, da je nekatere kovine mogoče mešati z drugimi, da nastanejo zlitine, kakršna je, na primer, bron. V elementarne kovine pa niso verjeli. Po njihovem „prepričanju“ so bile tudi čiste kovine samo mešanice različnih sestavin. Da bi napravili zlato, so torej morali sami sestaviti prvo mešanico. Tako so tudi delali poskuse. Seveda zlata niso dobili, temveč na žalost le neplemenito kovino zlate barve. Številni separji so izkoristili to prevaro. Alkimisti pa so še naprej iskali kamen modrijanov.

Naravne snovi vseh vrst so jim rabile za surovino. Potem so te snovi nasrkavaj predelovali po napotkih skrivnostnih receptov. Seveda so bili za uspeh potrebni še drugi pripomočki, kot so zmaji, rdeči in zeleni levi, modre lilije, beli labodi in druge zbrane živali ter rastline.

Angleški frančiškan Roger Bacon

(1219 – 1294) je drzno trdil, da more kamen modrijanov spremeniti s svojo milijonkratno težo navadne kovine v zlato. Arholdus Villanovus (1235 – 1312), avtor ene najznamenitejših alkimističnih knjig, se je zadovoljil s stokratno količino. Raimmondus Lullus, ki so mu pripisovali zvezo z hudičem, pa ga je katoliška cerkev vseeno proglasila za svetnika (mohamedanci so ga kot misionarja kamenjali do smrti), je zapisal v svojem delu *Te stamentum novissimum*:

„Od tega čudovitega zdravila vzemi za fižol velik kosček. Vrzi ga v tisoč unč živega srebra in le-to se bo spremenilo v rdeč prah. Od tega prahu primešajo eno unčo tisoč unčam živega srebra, ki se bodo takoj spremenile v rdeč prah. Od tega znova vrzi eno unčo v tisoč unč živega srebra, in vse skupaj se bo spremenilo v zdravilo. Če to ponoviš na enak način, boš znova dobil zdravilo. Če potlej eno unčo tega zdravila vržeš v tisoč unč živega srebra, se bo vse spremenilo v zlato, ki je boljše od zlata iz rudnikov.“

Kamen modrijanov je imel seveda še nešteto drugih skrivnostnih sposobnosti. Veljal je za čudežno zdravilo, ki je ohranilo človeka 400 let pri življenju. Že arabski alkimisti so „umetno narejenemu in nato utekočinjenemu zlatu (aurum potabile) pripisovali neverjetne zdravilne lastnosti. Ali so tedaj sploh lahko podvomili o tem?

V srednjem veku je bila ta vera v tesni zvezi z upanjem na božjo pomoč, kajti odstavki iz svetega pisma dajo sklepati, da so bili Mojzes in njegova sestra Mirjam ter celo Janez Krstnik alkimisti. Kaže, da je bil njihov uspeh odvisen od spretnosti in pravilno izbranih molitev pred množicami.

Od koncu srednjega veka se je alkimija najbolj mazpasa. Tedaj so celo nastanek bitij pripisovali čudežni moči kamna modrijanov. Alkimija se je začela oddaljevati od kemije in je krenila po lastni poti, ki ni imela več z znanostjo nič

skupnega. Veendar se je za čudo dolgo obdržala – alkimistične sestanke so še v začetku našega stoletja prirejali v Parizu.

Kamna modrijanov pa alkimisti niso našli. Kljub temu njihova naprežanja niso bila brezploдна. Med njihova naključna odkritja spada destilacija alkohola. Tudi beli porcelan gre na rovaš nekega „mešalca zlata“. Ko je Johann Fridrich Bottiger na Saškem v začetku 18. stoletja hotel narediti zlato, je namreč našel „belo zlato“ – porcelan. Slednjic pripisujejo mnogi tudi iznajdbo smodnika alkimistu, frančiškankemu menihu Bertholdu Schwarzu, ki je živel okrog leta 1430.

MLEČNO DREVO

Pri nas poznamo dve murvi: belo in črno. V Venezueli raste vrsta murve, ki jo imenujejo mlečno drevo. Če ga zarežemo, lahko hitro nalovimo polne čaše pitnega soka. Med murvovke spadajo tudi kruhovci. Eden izmed teh iz Tropske Azije ima plod, ki tehtja do 40 kg, je 1 m dolg in debel 50 cm. Spada med največje plodove v rastlinskem svetu.

Temelj človeške prehrane tvori kakih dvajset rastlinskih vrst, toda še na tisoče drugih bi lahko izkoristili. Tudi za zdravilstvo je izkoriščenih še razmeroma malo rastlin, čeprav so raziskovanja v zadnjih desetletjih dokazala, kako pomembno je rastlinstvo v proizvodnji zdravil.